

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آیین زندگی

(اخلاق کاربردی و تربیت اسلامی)

دکتر سید حسین تقوی

تقوی، دکتر سید حسین، ۱۳۳۹ -

آیین زندگی / نگارش دکتر سید حسین تقوی. - قم: مجیر، ۱۳۹۰.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۶۴-۰-۲-۰۳ ص. ۳۰۳

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه ص [۲۹۶] - ۳۰۳: همچنین به صورت زیر نویس.

۱. اخلاق اسلامی. الف. عنوان.

۲۹۷/۶۱

BP ۲۴۷/۸ / ۷۱۹ ت

۱۳۹۰ ش

آیین زندگی

مؤلف: دکتر سید حسین تقوی

ناشر: انتشارات مجیر

چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۰

۳۰۳ صفحه، وزیری، تیراژ ۳۰۰۰ جلد، چاپ زلال کوثر

مراکز پخش:

قم: انتشارات مجیر ۰۹۱۲۷۵۱۲۵۷۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۶۴-۰-۲-۰۳ ISBN 978-600-92564-0-2

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار:	۹

فصل اول: کلیات علم اخلاق

کلیات علم اخلاق:	۱۴
۱- تاریخچه علم اخلاق:	۱۵
۲- واژه‌شناسی:	۱۶
الف- آیین چیست؟	۱۶
ب- زندگی چیست؟	۱۶
اقسام زندگی:	۱۷
معنای زندگی:	۱۸
احساس رضایت از زندگی:	۱۸
زندگی تنگ:	۱۸
ج- اخلاق چیست؟	۲۰
د- تربیت چیست؟	۲۲
تربیت اسلامی چیست؟	۲۳
تفاوت اخلاق و تعلیم و تربیت:	۲۳
تزکیه و تربیت در قرآن:	۲۴
رابطه علم اخلاق و حقوق:	۲۴
رابطه علم اخلاق و روان‌شناسی:	۲۵
صفات اخلاقی چگونه به دست می‌آید؟	۲۵
۳- اقسام اخلاق:	۲۵
۴- معیار عمل اخلاقی:	۲۷
اول- عقل:	۲۷
دوم- وجدان اخلاقی:	۲۹
سوم- شریعت (وحی):	۳۰

فصل دوم: اخلاق عرفانی

اخلاق عرفانی:	۶۰
خاستگاه عرفان:	۶۱
عارف واقعی:	۶۱
فطرت خداجویی:	۶۳
خداشناسی قلبی:	۶۵

- مطلق خواهی انسان ۶۷
- راه مهم خداشناسی ۶۸
- خود واقعی چیست؟ ۶۹
- راه شناخت خود پنداری ۷۱
- چرا شکست‌ها و بدی‌ها را مخفی می‌کنیم؟ ۷۱
- آثار خدا فراموشی ۷۲
- ۱- خود فراموشی ۷۲
- ۲- دوری از رحمت خدا ۷۴
- ۳- بحران معنویت ۷۵
- نتایج عرفان حق ۷۵
- عرفان‌های نو ظهور ۷۷
- علل گرایش به عرفان‌های نو ظهور ۷۸
- مقصد عرفان‌های نو ظهور ۷۹
- ویژگی‌های عرفان‌های نو ظهور ۷۹
- عرفان اسلامی ۸۱
- ویژگی‌های عرفان اسلامی ۸۱
- پربش ۸۳
- ۷- نفس راضیه ۹۷
- ۸- نفس مَرْضِیه ۹۸
- اخلاق فردی ۹۸
- ۱- خدا دوستی ۹۸
- ۲- توکل ۹۹
- ۳- شکرگزاری: ۱۰۰
- آثار شکر ۱۰۲
- ۴- صبوری ۱۰۳
- صبر چیست؟ ۱۰۴
- اهمیت صبر ۱۰۴
- راه دست‌یابی به صبر ۱۰۵
- ۵- امیدواری ۱۰۵
- ۶- فروتنی و تواضع ۱۰۶
- ۷- ترک خودپسندی ۱۰۷
- پربش: ۱۰۸

فصل چهارم: اخلاق اجتماعی

- اخلاق اجتماعی ۱۱۰
- ۱- اساس معاشرت ۱۱۱
- اهمیت معاشرت ۱۱۲
- هدف از معاشرت ۱۱۳
- انقسام معاشرت ۱۱۳
- معیار معاشرت ۱۱۳
- اصناف اجتماعی در قرآن ۱۱۶
- روش برخورد با مخالفان ۱۱۷
- روش برخورد با موافقان ۱۱۸
- ۱- احترام به مؤمنان ۱۱۸
- حرمت مؤمن، برتر از کعبه است ۱۱۹
- گونه‌های احترام در اسلام ۱۱۹
- روش‌های احترام ۱۲۰

فصل سوم: اخلاق فردی

- خودشناسی ۸۷
- آیا شناخت نفس، ممکن است؟ ۸۷
- نفس چیست؟ ۸۹
- روح چیست؟ ۹۰
- جلوه‌های نفس ۹۱
- ۱- نفس آمّاره: ۹۲
- ۲- نفس مُسَوِّله ۹۳
- ۳- نفس مُلْهِمه ۹۴
- ۴- نفس لَوّامیه ۹۵
- ۵- نفس عاقِله ۹۶
- ۶- نفس مُطْمَئِنِّه ۹۶

۱۴۷	سیر مطالعات دانشجویی	۱۲۱	۲- عدم تمسخر و عیب‌جویی
۱۴۹	سکونت در خوابگاه	۱۲۲	آثار استهزاء
۱۵۰	وظایف دانشجو در برابر استاد	۱۲۳	۳- احسان و نیکوکاری
۱۵۴	ادب حضور در کلاس	۱۲۳	احسان چیست؟
۱۵۴	نحوه پرسش از استاد	۱۲۴	وظیفه ثروتمندان
۱۵۶	وظایف استاد در برابر دانشجو	۱۲۵	وظیفه فقیران
۱۵۶	آداب مطالعه	۱۲۵	۴- میانجی‌گری
۱۵۷	حقیقت علم و عبودیت	۱۲۶	۵- صداقت و راستی
۱۶۱	پرسش	۱۲۷	اهمیت صداقت
		۱۲۷	معنای صداقت
		۱۲۸	عذر ترک دروغ

فصل ششم: اخلاق جنسی

۱۶۴	اخلاق جنسی	۱۲۹	معنای دروغ
۱۶۴	۱- رهبانیت جنسی	۱۳۰	دروغ، کلید گناهان
۱۶۵	۲- لیبرالیسم جنسی	۱۳۱	سرچشمه دروغ
۱۶۸	میل‌های صادق و کاذب	۱۳۳	زاه‌های درمان دروغ
۱۶۸	سیری ناپذیری انسان	۱۳۳	آثار دروغ
۱۷۰	۳- کنترل جنسی	۱۳۵	موارد مجاز دروغ
۱۷۱	۴- کنترل غریزه جنسی	۱۳۷	۷- ترک عداوت و لجاجت
۱۷۱	۱- ازدواج	۱۳۷	الف - عداوت و دشمنی
۱۷۲	الف - ازدواج در قرآن کریم	۱۳۸	ب - لجاجت و ستیزه‌جویی
۱۷۴	ب - ازدواج در روایات	۱۴۰	پرسش
۱۷۴	همسر بابرکت		
۱۷۵	علل کاهش ازدواج		
۱۷۶	معیارهای انتخاب همسر		
۱۷۹	نتیجه ازدواج		
۱۷۹	عشق و عاشقی در ازدواج		
۱۸۱	۲ - عفت و ورزی		
۱۸۱	اثر عفت و ورزی جنسی		
۱۸۲	سایر راه‌های جلوگیری از طغیان جنسی		
۱۸۳	سفارش اسلام به زنان		
۱۸۴	سفارش اسلام به مردان		

فصل پنجم: اخلاق دانشجویی

۱۴۲	اخلاق دانشجویی
۱۴۲	ارزش دانشجو
۱۴۳	ارزش دانش
۱۴۴	ضرورت فراگیری دانش
۱۴۵	مقایسه علم و ثروت
۱۴۶	رابطه علم و اخلاق

وظایف زن:	۱۸۵
وظایف مرد:	۱۸۵
فلسفه حجاب:	۱۸۶
آثار سوء بی حجابی:	۱۸۶
چرا نگاه به نامحرم، حرام است؟	۱۸۷
خطر رابطه جنسی ناسالم:	۱۸۸
پرستش:	۱۹۰

فصل هفتم: اخلاق ذاکرین

اخلاق ذاکرین	۱۹۲
یاد خدا چیست؟	۱۹۲
اهمیت یاد خدا:	۱۹۳
اقسام یاد خدا:	۱۹۴
رهنمودها و ذکرهای تجربه شده:	۱۹۵
ذکر شریف یونس:	۱۹۶
فواید یاد خدا:	۲۰۰
اهمیت آرامش:	۲۰۲
راههای دستیابی به آرامش:	۲۰۳
۱- ذکر خدا:	۲۰۳
۲- رویگردانی از غافلان:	۲۰۳
۳- ترک صفات ناپسند:	۲۰۴
موانع یاد خدا:	۲۰۶
۱- شیطان:	۲۰۷
۲- افزون طلبی:	۲۰۷
۳- آرزوهای طولانی:	۲۰۷
۴- لهو و آهنگهای مبتذل:	۲۰۸
۵- اموال و اولاد:	۲۰۸
۶- دوستان ناباب:	۲۰۸
پرستش:	۲۰۹

اخلاق شیطان پرستی:	۲۱۲
چالش نفس و عقل:	۲۱۲
گناه چیست؟	۲۱۵
گناه بیماری است:	۲۱۶
انگیزه گناه:	۲۱۷
وسيلة تشخیص گناه:	۲۱۹
رابطه غذا با گناه:	۲۲۰
گناه شناسی:	۲۲۱
گناهان کبیره:	۲۲۱
عاقبت و آثار گناه:	۲۲۳
عوامل سقوط اخلاق:	۲۲۵
۱- هواپرستی:	۲۲۵
۲- شیطان پرستی:	۲۲۷
عوامل شیطان پرستی:	۲۲۸
عقاید شیطان پرستان:	۲۲۸
ابزارهای شیطان:	۲۲۹
سایر کارهای شیطان:	۲۳۰
بزرگترین هدف شیطان:	۲۳۱
۱- مبارزه با شیطان:	۲۳۲
وظیفه شما در برابر شیطان:	۲۳۳
چرا خداوند شیطان را آفرید؟	۲۳۳
۳- دنیا پرستی:	۲۳۴
جلوههای دنیا دوستی:	۲۳۴
منظور از دنیا چیست؟	۲۳۵
دنیای مذموم کدام است؟	۲۳۶
دنیاکرایی سرچشمه همه گناهان:	۲۳۶
عوامل بازدارنده از گناه:	۲۳۸
راههای طهارت از گناه:	۲۳۹
راههای محو گناه:	۲۴۰

۲۷۰	اخلاق عبادی
۲۷۰	خداپرستی
۲۷۰	توحید عبادی
۲۷۲	نماز
۲۷۴	چرا نماز بخوانیم
۲۷۵	اسرار نماز
۲۷۵	۱- تجلی یاد خدا
۲۷۶	۲- تجلی وحدت
۲۷۶	۳- عامل رفع فاصله طبقاتی
۲۷۶	۴- مایه پرهیزگاری
۲۷۷	۵- اطاعت پذیری
۲۷۸	۶- مایه پاکیزگی
۲۷۸	۷- تجلی اخلاص
۲۷۸	۸- مایه شادابی و نشاط
۲۷۹	۹- انضباط و وقت شناسی
۲۸۰	ترک نماز
۲۸۱	سبک شمردن نماز
۲۸۳	اهمیت نماز
۲۸۳	تکرار نماز
۲۸۳	آداب نماز
۲۸۴	عوامل حضور قلب
۲۸۴	موانع حضور قلب
۲۸۵	موانع عبادت چیست؟
۲۸۶	عبادت فقط نماز و روزه نیست
۲۸۶	عوامل نزدیک شدن به خدا
۲۸۶	۱- تعبّد
۲۸۷	۲- نماز شب
۲۸۷	۳- سجده
۲۸۸	اهمیت سجده

۲۴۱	اقسام توبه کنندگان
۲۴۲	اهمیت توبه
۲۴۳	شرایط توبه
۲۴۵	توبه کامل از دیدگاه امام علی (ع)
۲۴۵	فرق توبه و استغفار
۲۴۵	استغفار چیست؟
۲۴۶	استغفار، داروی قلب بیمار
۲۴۸	آثار توبه
۲۴۸	آثار معنوی
۲۴۹	آثار مادی
۲۵۰	پرسش:

فصل نهم: اخلاق پارسایی

۲۵۲	اخلاق پارسایی
۲۵۲	ویژگی های پارسایان از نظر میر بیان
۲۵۸	اعمال پارسایان
۲۵۸	راههای تهذیب نفس از نظر قرآن:
۲۵۸	۱- شب بیداری
۲۵۹	۲- نماز شب
۲۶۰	اهمیت نماز شب
۲۶۱	چگونگی نماز شب
۲۶۱	۳- نماز اول وقت
۲۶۳	۴- خواندن قرآن
۲۶۴	۵- دعا و یاد خدا
۲۶۶	شرایط دعا
۲۶۷	۶- روزه گرفتن
۲۶۷	آداب سلوک از نظر عرفا
۲۶۸	پرسش:

۴- سوز و اشک ۲۹۰

۵- خلوت راز ۲۹۱

۶- قرب نوافل ۲۹۲

۷- انفاق ۲۹۴

پرسش: ۲۹۵

کتابنامه ۲۹۶

پیش‌گفتار:

دانش اخلاق، یکی از والاترین دانش‌هاست؛ چرا که موضوعش انسان و هدفش آراستن او به صفات برگزیده و رفتار پسندیده است. از این رو یکی از اصولی‌ترین خواسته‌های ارزشی، اصلاحات است؛ اصلاح به معنای برگرداندن چیزی که فاسد شده، و بهبود بخشیدن و شایسته و خوب کردن آن چیز.

اصلاحات فردی، ریزینای اصلاحات اجتماعی است؛ و نیز اصلاح درونی و باطنی، مقدم بر اصلاح بیرونی و ظاهری است؛ چرا که «از کوزه همان برون تراود که در لوست» و تا افراد، ساخته نشوند، جامعه نیز ساخته نمی‌شود.

برای اصلاح نفس، دو چیز اهمیت ویژه دارد: یکی بینش صحیح، و دیگری اراده قوی. خداوند متعال، در قرآن کریم، علاوه بر بینش صحیح، تأکید ویژه‌ای روی اراده نموده و فرموده است: «خداوند، سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد تا این که مردم، آنچه را در خودشان است، تغییر دهند»^۱ و کسانی که جلودار حرکات اصلاح طلبی هستند، باید از خود شروع کنند؛ چنان که انبیا و اولیای الهی از خود شروع کردند و سپس به اصلاح جامعه پرداخته‌اند.

قرآن کریم، خواسته حضرت شعیب علیه السلام را منحصر در اصلاح دانسته است^۲ و پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نیز، سال‌های متمادی برای اصلاح نفس، به ریاضت پرداخت و از جامعه فاسد زمانش کناره گرفت و زندگی انفرادی را بر اجتماعی ترجیح داد و در اطراف شهر مکه،

۱- «إِنَّ اللَّهَ لَا يَتَغَيَّرُ مَا يَقُومُ حَتَّى يَتَغَيَّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ» سورة رعد، آیه ۱۱.

۲- «إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحُ» سورة هود، آیه ۸۸. واژه صلح و مشتقاتش در قرآن، یکصد و هشتاد بار به کار رفته است.

پرداخت و گرسنگی ها و تشنگی ها و تنها زیستن ها را تحمل نمود و تسلط بر نفس و غرایز را تمرین کرد و خود را ورزش داد تا مورد عنایت الهی واقع شد و شایسته مقام هدایت و رسالت گردید.

امام خمینی علیه السلام هم که توانست انقلاب اسلامی را رهبری نماید و جامعه طاغوت زده و فاسد ایران را بر اساس توحید بسازد، پس از حدود نیم قرن اصلاح درونی و تمرین سلطه عقلانی بر قوای شیطانی، وارد میدان اصلاحات برونی و اجتماعی شد و توانست نمونه ای از حاکمیت الهی را - که ابتدا در خود استوار کرده بود - بر جامعه حاکم فرماید و نیروهای شیطانی و شرور داخلی و خارجی را شکست دهد.

ما در این مجموعه، مباحثی را در رابطه با اخلاق کاربردی و آیین زندگی مطرح می نماییم. این علم در صدد بیان کاربرد منظم نظریه اخلاقی، در حوزه مسائل فردی و اجتماعی است و مباحثی را که در حقیقت، علم زندگی است و همه ابعاد فردی و اجتماعی زندگی آگاهانه ما را فرا می گیرد، بیان می کند و در ضمن آن یادآور می شویم که شیوه اصلاح درونی، به سبک فزونی و ترقی نارسا و غیر مفید است و برای شناخت انسان، ناگزیر باید به قرآن - که گفتار پدید آورنده - پرورش دهنده بشریت است - مراجعه کنیم.

بحث «اصلاح خود» لازم ترین مباحث است و از این رو، دانشی که از این موضوع، سخن می گوید، لازم ترین دانش ها می باشد؛ چنان که امام موسی بن جعفر علیه السلام فرمود:

«لازم ترین علم ها برای تو آن علمی است که دل و درونت را اصلاح کند و فساد اخلاق تو را ظاهر سازد»^۱.

در این کتاب، گونه های اخلاق را با استفاده از قرآن کریم و روایات اسلامی مطرح نمودیم. با آگاهی از این که اصلاح فرهنگی و معنوی، بر سایر اصلاحات - اعم از سیاسی، اجتماعی و اقتصادی - تقدم دارد؛ امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«چگونه اصلاح می کند دیگری را، کسی که خود را اصلاح نکرده است»^۲.

همچنین امام علی علیه السلام در باب ضرورت اصلاح نفس و ثمرات آن، چنین می فرماید:

۱- «الزم العلم ما دلک علی صلاح قلبک، و أظهر لک فساد». مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۳۵۵.

۲- «کیف یصلح غیره من لا یصلح نفسه». غرر الحکم، ج ۲، ص ۵۰۱.

«کسی که نهان خود را اصلاح کند، خدا آشکار او را نیکوگرداند؛ و کسی که برای دین خود، کار کند، خدا دنیای او را کفایت فرماید؛ و کسی که میان خود و خدا را نیکوگرداند، خدا میان او و مردم را اصلاح خواهد کرد».

انسان، تنها در سایه اصلاحات درونی است که مالک نفس می شود و اگر آن را رها کند، به هلاکت می افتد.^۲ فرمان الهی چنین صادر شده است:

﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ﴾ بر شما باد حفظ خودتان!^۳

بیرون ز تو نیست آنچه در عالم هست از خود بطلب هرآنچه خواهی که تویی اولین وظیفه انسان، خودسازی است و سپس جامعه سازی؛ تا انسان حریف خود نشود، حریف دیگران نمی شود؛ باید چنان تربیت شویم که فساد محیط و جامعه در ما اثر نگذارد و روحیه خود را از دست ندهیم. امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود:

«لحظه ای از تلاش برای اصلاح نفس خویش کوتاهی نکن؛ که هیچ کس تو را در

این امر منعم جز دل سوزی خودت، یاری ندهد»^۴

و اگر همیشه بگویی: «فدا خود، اصلاح خواهم کرد»، باید بدانی که:

آن درخت بسد جوان تر می شود وین کتنده پیر و مضطر می شود
خار بن در قوت و بر خاستن خار کن در نستی و در کاستن
خار بن هر روز و هر دم سبز تر خار کن هر روز زار و خشک تر
چنان که انسان متمدن امروز، در عرصه تسلط بر غریز، میل های خود، توفیقی به دست نیاورده و انسانیت را به فراموشی سپرده و در نتیجه، این همه بی بندوبار، ستم، وحشی گری، فساد، انحراف و خودپرستی را نظاره گر است؛ به هر کجای دنیا که بنگری، بر ستم، تجاوز و انحطاط، چیز دیگری به چشم نمی خورد و کسی در مقام دادخواهی از مظلومان بر نمی خیزد، و با این سقوط اخلاقی و تهاجم و شیخون فرهنگی، شاهد مرگ ارزش های اخلاقی و بحران معنوی روز افزون هستیم. از دیاد روز افزون بیماری های روانی، عصبی، افسردگی،

۱- «مَنْ أَصْلَحَ سَرِيْرَتَهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَمَنْ عَمِلَ لِدِينِهِ كَفَّاهُ اللَّهُ أَمْرَ دُنْيَاهُ، وَمَنْ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَحْسَنَ اللَّهُ مَا بَيْنَهُ، وَبَيْنَ النَّاسِ». نهج البلاغه (دشتی)، حکمت ۴۲۳.

۲- «مَنْ أَصْلَحَ نَفْسَهُ مَلَكَهَا، وَمَنْ أَهْمَلَ نَفْسَهُ أَهْلَكَهَا». غرر الحکم، ج ۲، ص ۴۹۴.

۳- سورة مائده، آیه ۱۰۵.

۴- «لا تترك الاجتهاد في اصلاح نفسك؛ فانها لا يعينك عليها إلا الجدة». غرر الحکم، ص ۸۱۸.

عصیان‌گری و کمبود عواطف - که در اثر زیاده‌روی در خودخواهی حاصل شده - و در نتیجه، از هم گسیختگی خانوادگی، از دیگر پی‌آمدهای چنین جوامعی است؛ چرا که آن‌ها متأسفانه امور اخلاقی را جدی نگرفتند و در مواردی که احکام و تعالیم دین، با هوس‌های شخصی آن‌ها تعارض داشت، به جای اطاعت از شرع، به پیروی از خواسته‌های درونی خویش پرداخته‌اند؛ اگر آن دستورات را عمل می‌کردند، شاهد امنیت واقعی در روابط خانوادگی و اجتماعی بودیم.

اکنون دشمنان، به فکر سرمایه‌گذاری بلندمدت در زمینه گسترش بی‌بند و باری اخلاقی و نابودی ارزش‌های انسانی افتاده‌اند که بخشی از آن، جریان کتاب آیات شیطانی، گسترش فساد، اعتیاد، بی‌بندوباری، شبهه افکنی در باورهای دینی، بی‌تفاوتی، ناامیدی و پوچی‌گری در بین جوانان است.

اما اگر ما ایمان و تقوا و عمل صالح داشته باشیم، دشمن، هیچ غلطی نمی‌تواند بکند؛ چنان‌که حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای فرمود:

مادامی که شما ایمان و تقوا و عمل صالح را برای خودتان حفظ می‌کنید، تمام قدرت خدا، تمام توانایی‌های شما، تمام امکانات یک گروه برگزیده، در اختیار شماست. اگر دشمن با همه حجوم و فشار و ابزار تبلیغاتی و با ساز و برگ نظامی وارد بشود ... در مقابل ملت و همین جوانان مومن و خانواده‌های جوشان از عاطفه و ایمان، هیچ غلطی نمی‌تواند بکند.^۱

بنابراین در این راستا باید تلاش گسترده و وسیعی در برابر هجوم استعمار انجام دهیم تا جوانان بی‌گناه را از افتادن در منجلاب فساد و آلودگی نجات داده و آنان را در برابر دشمن، مجهز نماییم؛ به همین خاطر و با توجه به چند دوره تدریس در دانشگاه‌های مختلف کشور، ضرورت بازنگری و تجدید نظر در تدوین مطالب و بیان راهکار مناسب، ما را به نگارش کتابی جدید در زمینه مباحث اخلاقی - تربیتی و شیوه اصلاحات درونی و آیین زندگی واداشت. امیدوارم که این مجموعه، مورد عنایت حضرت حق و ولی او حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه) قرار گیرد.

دکتر سید حسین تقوی